

PROLOOG:
GOUDA IN DE NEGENTIENDE EEUW
STAGNATIE EN OPLEVING

Hoofdstuk 1
De herinneringen

“We waren arm. Er werden twaalf kinderen geboren in het katholieke gezin Van Kersbergen, waarvan er drie stierven voordat ze de volwassen leeftijd bereikten. We woonden aan de Bockenbergsstraat 64 in de wijk Korte Akkeren in Gouda. Wij, de zeven broers en twee zussen, sliepen allen op dezelfde zolderkamer. Tussen de jongens en de meisjes hing een kleed. Er was in dat huis één kraantje en daar moesten we ons allemaal aan wassen. En er was een plee, maar die moest wel met de hand worden leeggemaakt.”¹

Mijn grootvader, Theo van Kersbergen, geboren op 25 maart 1903 in Gouda, nam over het algemeen weinig blad voor de mond als het ging om het stadje waar hij in zijn jeugd woonde. Zeggen waar het op staat, zo kennen zijn kinderen en kleinkinderen hem ook. Mijn grootvader is op het moment dat hij dit verhaal beeldend vertelt, negentig jaar oud. In de zomer van 1993 heb ik hem over zijn leven geïnterviewd. Hij vertelde dit verhaal uit zijn herinnering en vergeleek de toestand uit zijn ouderlijk huis onbewust met de welstand die hij gaandeweg zijn leven had vergaard. Hij stierf op 10 maart 1996, op nog net 92-jarige leeftijd, als een relatief welvarend man, met een waardevast politiepensioen en geld op de bank. De laatste jaren van zijn leven woonde hij in een keurig tweekamerappartement aan de Frekeweg 102 in Leidschendam, met douche, toilet, centrale verwarming, elektriciteit, gasfornuis, televisie, radio,

Hoofdstuk 24

Emigranten

“Voor mij was Den Haag een bevrijding. Ik moest zorgen dat mijn schoenen en knopen van mijn uniform gepoetst waren, want ik werd gezien. In de kaarsenfabriek, met roet op mijn gezicht, vermaakte kleren en op klompen, zag niemand mij. Zo was ik opgegroeid en de iedereen om mij heen accepteerde de gelatenheid. In De Haag ontwikkelde ik individueel bewustzijn.”⁴⁹

In Den Haag begon mijn grootvader aan zijn tweede leven. Zo zag hij het in ieder geval zelf, toen hij in 1993 terugkeek naar 1930. En dat was op zich best wel knap, want de verhalen van jonge mensen die zichzelf verliezen in de ‘grote stad’ zijn legio. Om die reden moeten we stilstaan bij Den Haag tijdens het Interbellum, de stad waarin mijn grootouders kwamen te leven. Het beeld van de stad laat zien wat voor enorme stap het was die zij samen vanuit het bedompte Gouda maakten en hoe knap het eigenlijk was dat zij gaandeweg transformeerden naar moderne mensen met een brede kijk op het leven.

Het tweede leven van mijn grootvader valt eigenlijk uiteen in drie delen. Dat komt door de Tweede Wereldoorlog die voor iedereen die het heeft meegemaakt een enorme impact heeft gehad. Ik vertel het tweede leven dan ook in drie delen.

Theo en Tonie kwamen aan in Den Haag, maar voor hetzelfde geld hadden ze naar Parijs, Londen of Berlijn kunnen vertrekken. Er werd nog wel Nederlands gesproken en ze vonden snel aansluiting bij een nieuwe parochie van de kerk aan de Apeldoornselaan of die van de Brandstraat. Dat is niet helemaal duidelijk, maar voor de rest was Den Haag een nieuwe, vreemde wereld. Ik sprak er met oom Piet over toen we op een novemberavond in 2016 bij hem en tante Suze op bezoek waren. Hij, het tweede kind

Hoofdstuk 36

De inval, de Koningin en de stemming in het land

Trok de Eerste Wereldoorlog nog grotendeels voorbij aan mijn grootvader, de Tweede Wereldoorlog sleurde hem van meet af aan mee in het conflict. Het eerste verhaal wat via mijn grootvader en zijn kinderen is doorgegeven, speelde zich af op 13 mei 1940. Op die dag vertrokken - vluchtten volgens sommigen - koningin Wilhelmina en de regering naar Engeland.⁷³ Oom Piet en zijn dochters Monica en Anneloes vertelden dat opa Theo onderdeel uitmaakte van de groep agenten die haar begeleidde naar Hoek van Holland. Of dit feitelijk helemaal klopt is moeilijk te zeggen. Mijn oom en nichten zullen het verhaal uit eerste hand van mijn grootvader hebben gehoord, maar de vorstin werd begeleid door leden van de 7e compagnie politietroepen. Deze waren weliswaar gelegerd in Den Haag, maar bestonden uit militairen. Voor zover mij bekend, behoorde mijn grootvader niet tot de 7e compagnie. Aan de andere kant was het op die 13e mei een bijzonder chaotische situatie, die ook om bijzondere inzet van de politie zal hebben gevraagd. Of mijn grootvader wel of niet aan deze actie deelnam is minder relevant in het licht dat het een van de laatste opdrachten van de legitieme regering was. Op 14 mei 1940 was opa Theo politieagent in dienst van de Nederlandse overheid. Op 15 mei 1940 was hij nog steeds een politieagent, maar nu in dienst van een overheid die het land bezet hield en die de vijand was.

Mijn grootvader was in tranen toen ik hem in 1993 sprak over de Tweede Wereldoorlog. Dat ging onder andere over specifieke gebeurtenissen waar ik later op terugkom, maar het was zonneklaar dat de vijf jaar bezetting diepe littekens bij hem had achtergelaten. Ik geef het hem ook maar te doen. Hij was 37 jaar in 1940, vader van drie kinderen in de leeftijd van 12, 7 en 2 jaar, en een loyale, betrouwbare en ambitieuze